

ઘોરણ : 10 ગુજરાતી

પાઠ : 23

લઘુકાવ્યો : દુહા-મુક્તક હાઈકુ

સ્વાધ્યાય

પ્રશ્ન : 1 નીચે આપેલા વિકલ્પોમાંથી સાચો વિકલ્પ પસંદ કરી ખરા (✓) ની નિશાની કરો.

(1) કવિ ક્યાં જવાની ના પડે છે ?

(ક) આવકાર મળે ત્યાં

(ખ) આદર મળે ત્યાં

(ગ) આંખોમાં સ્નેહ દેખાય ત્યાં

(ઘ) આવકારો ન મળે ત્યાં

(2) શું બનવું દુર્લભ છે ?

(ક) કુલદીપક

(ખ) દેશદીપક

(ગ) વીર

(ઘ) મહાન

પ્રશ્ન : 2 નીચેના પ્રશ્નોનોનાં એક-એક વાક્યમાં ઉત્તર આપો.

(1) કવિની દ્રષ્ટિએ ભારવાળો મુગટ એટલે શું ?

➤ જવાબદારીવાળો મુગટ એટલે કવિની દ્રષ્ટિએ ભારવાળો મુગટ.

પ્રશ્ન : ૩ નીચેના પ્રશ્નનો બે-ત્રણ વાક્યોમાં ઉત્તર આપો.

(1) મુરલી ઠાકુર ને આંગણું મોટું શા માટે લાગે છે?

➤ કવિની ચેતના એ ઉજાસને ઝીલે છે. ખોરડું નાનું છે, બહાર મજાનું આંગણું છે. સૂર્યનો ઉજાસ ચારે બાજુ ફેલાય છે. ચેતના સ્વયં વિસ્તાર પામે છે, તેથી ઓરડાની બહારનું આંગણું કવિને મોટું લાગે છે.

પ્રશ્ન : 4 નીચે આપેલ પ્રશ્નોના સાત-આઠ લીટીમાં ઉત્તર આપો.

- (1) પ્રથમ મુક્તકમાં કવિ કઈ વાતની ચેતવણી આપે છે? વિસ્તારથી સમજાવો.
- જેના માથે મુગટ હોય તેના માથે અનેકગણી જવાબદારી હોય છે. એ જવાબદારી એને નિભાવવી જ પડે છે. મુગટ કાંઈ માત્ર શોભા માટે નથી. પ્રથમ મુક્તક માં કવિ એ વાતની ચેતવણી આપે છે કે

જગતમાં કદી હાર જ ન હોય અને સુખ એ દુઃખનો કોઈ પ્રકાર
જ ન હોય એમ માનવું નહિ. જગતમાં એવો કોઈ મુગટ બન્યો જ
નથી જેને માથા પર મુક્તા એનો ભાર ન લાગે. એની હાર અને
જીત તથા સુખ અને દુઃખ સંકળાયેલા છે. માનવીનું જીવન એક
ગતિશીલ ચક્ર જેવું છે.

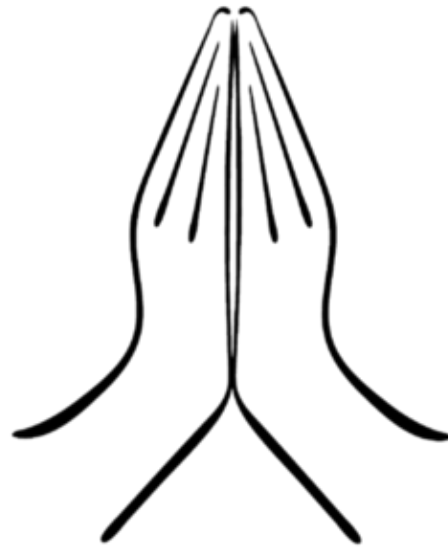
(2) “સફળતા જિંદગીની હસ્તરેખામાં નથી હોતી,
ચણાયેલ ઇમારત એના નકશામાં નથી હોતી.”

➤ તેઓ ભાગ્યોદયની રાહ જોતા નિષ્ક્રિય બેસી રહે છે. તેમની આ
સંકુચિત વિચારસરણીને પડકારતા કવિ કર્મનું અને પુરુષાર્થનું
મહત્વ સમજાવે છે. આ પંક્તિ માં કવિએ હાથમાં દેખાતી
રેખાઓના આધારે જીવનમાં સફળતા કે નિષ્ફળતા શોધવાનો

પ્રયત્ન કરનારાં પ્રારબ્ધવાદીઓ ઉપર કટાક્ષ કર્યો છે. અનેક
માણસો એવા છે કે એમ માને છે કે નસીબમાં સુખ, સમૃદ્ધિ,
સફળતા લખાયા હશે. ઇમારત બનાવવા માટે એનું ચણતર કરવું
પડે છે. તેઓ ભાગ્યોદયની રાહ જોતા નિષ્ક્રિય બેસી રહે છે.
જેમ કોઈ આર્કિટેક્ટે કોઈ ઇમારત બાંધવા માટે નકશો દોરી
આપ્યો, પણ એ નકશો કાંઈ રહેવા માટેની ઇમારત બની

જતી નથી. તેમની આ સંકુચિત વિચારસરણીને પડકારતા કવિ
કર્મ નું અને પુરુષાર્થ નું મહત્વ સમજાવે છે. આ માટે પુરુષાર્થ
કરવો પડે છે. કેવળ હસ્તરેખા પર ભરોસો રાખીને બેસવાથી સાચી
સફળતા મળતી નથી.

Thanks

For watching